

Heemkundekring "Sint Achten op Boeckel"

Onschuldig weggevoerd

Door: Martien van de Ven

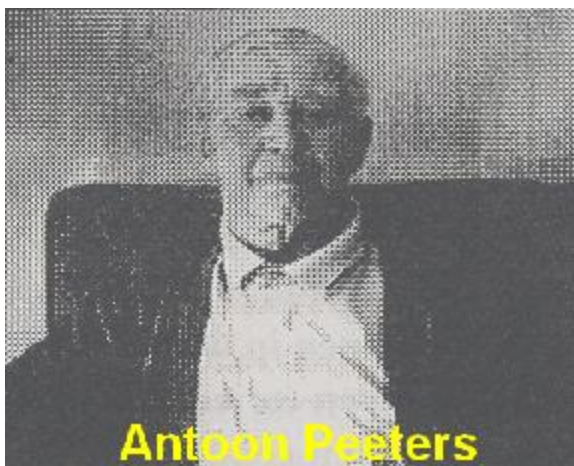
Publicatie Wanmeule juli 2004

*"De ochtend van de 10e mei, de zon stond aan de kin,
toen kwam er aan de Oosterzij een vreemde vijand in".*

Dit zijn de eerste regels van een lied dat direct na de Duitse inval in de Meidagen van 1940 veel werd gezongen, gecomponeerd na de overrompelende daad van onze Oosterburen die in ons land en bij alle landgenoten veel zou veranderen en dit zeker niet in de goede zin des woords. Veel leed, onheil en tegenspoed stond het Nederlandse volk te wachten, maar nog niemand kon beseffen dat deze gelaarsde horde zo barbaars zou optreden en ons land zo zou knechten. Ook Boekelnaar Antoon Peters, zoon van Gardje Peters en Sien van den Broek uit de Zijp, was zich toen nog niet bewust wat hem zou overkomen en dit wel vrij spoedig na de tiende Mei. Op die dag, de tiende Mei dus, had hij bij de zusters van Liefde in het Liefdegesticht te Wanroij waar hij knecht was, in de vroege morgen nog op z'n gemak door Wanroij's dreven gefietst om de twee enige koeien die de eerwaarde zusters rijk waren en die even buiten de kom rustig graasden in de kille Meilucht, om die te gaan melken. Het verbaasde Antoon dat er die morgen zo weinig Nederlandse militairen te zien waren, wel zag hij dat een hele laan met hoge bomen alle stammen op ongeveer anderhalve meter hoogte voorzien waren van bruine zakjes met draden daaraan verbonden, maar hij zag de betekenis en de bedoeling daarvan op dat moment niet in. Toen de laatste melk in de kan stroomde kwamen er opeens vele harde knallen, dat Antoon van zijn driepoot deed kukelen en vanuit het malse gras zag hij nog net dat alle bomen met een sierlijke buiging neerwaarts gingen, de gehele laan versperrend. Het Nederlandse leger had een pracht plan uitgedacht om deze "woudreuzen" te vellen, om zodoende de eventuele opmars der vijand te stuiten. Jammer was dat er vele wegen naar Rome leiden, zo ook naar Wanroij en dus hadden de Duitsers deze dreef helemaal niet nodig, men nam even later op die dag gewoon een van de anderen wegen. Om nu met zijn melkkruik weer in het klooster te komen moest hij allerlei andere wegen en weggetjes nemen, zelfs sloten en prikkeldraad overwinnen, maar de melk kwam gelukkig toch nog veilig bij de nonnetjes aan. Toen, na vlug wat boterhammen naar binnen te hebben gewerkt, de knoerissen een emmertje gekookte aardappels waren voorgeschoteld, de kippen gevoerd en de eieroogst geraapt was, kwam op die voormiddag van de 10e Mei 1940 de boodschap dat Duitsland ons land was binnengevallen. De Nederlandse neutraliteit werd genegeerd en de zwarte laarzen met daarin goed getrainde en nog beter bewapende zwarte, groene en of bruinhemden, overschreden ongevraagd onze grens aan het Oosten en trokken Nederland binnen. Ook in Wanroij bij de nonnen kwam dit bericht binnen en deze gingen terstond over tot gebed en het opsteken van een kaarsje. Maar jammer, dit alles mocht niet baten, want boven alles uit hoorden men tot in Wanroij regelmatig geweervuur en er vielen zelfs enkele bommen op dit zo vreedzame dorp. Knecht Antoon ging een stukje richting Mill om eens te kijken of de vijand wel over de brug van een vrij brede sloot zou kunnen komen, want daar hadden de Hollandse soldaten met betonblokken waarin oude spoorrails waren vastgezet, een ware versperring opgeworpen. Toen hij bij die brug stond, zag hij vanaf de richting Mill enkele Duitse soldaten aankomen, hoog gezeten op het paard met de automatische wapens in de aanslag. Bang voor de Nederlandse soldaten hoefden zij niet meer te zijn, want die waren allang pleite en lagen in de buurt van Keldonk en Zijtaart of misschien al op weg naar Frankrijk. Toen de eerste Huzaar bij de brug kwam, bekeek hij deze, richtte zich wat hoger

op zijn edele viervoeter en dreef zijn paard de oever af, het water door en aan de andere kant weer omhoog, zonder zelfs zijn perfect gepoetste laarzen nat te maken. De anderen volgden en even later werd door zwaar gemotoriseerd vervoer het hele versperringshandeltje van de brug geschoven en kon het niet gewenste bezoek ongestoord Wanroij binnenkomen. Toen Antoon Peters dit gezien had, wist hij wel dat zo oorlogje spelen een koud kunstje was en daarom ging hij maar schielijk naar de zusters terug om zich verder aan zijn dagelijkse taak te wijden.

Gepakt.

De 11e mei zou echter voor hem een kentering in zijn leven betekenen, iets wat hem tot op de dag van vandaag nog helder voor ogen staat, ofschoon het al zo'n 65 zestig jaar geleden is. Ongeveer in die tijd van het jaar moesten de bieten gezaaid worden en dat stond voor Antoon die dag op het programma. Het klooster had wel wat gereedschap, maar een bietenzaaimachientje niet, dus pakte Antoon zoals gewoonlijk zijn mooie half jaar oude fiets en toog naar een bevriend agrariër die net buiten Wanroij in de richting van Mill woonde om daar zulks te lenen. Hij was nog maar amper het dorp uit of enkele Duitse soldaten hielden hem staande, de fiets werd hem afgenomen, zelfs zijn pijp en tabaksdoos moest hij afgeven en hup, in looppas verder in de richting van Mill. Daar werd hij de kerk ingestuurd, waar op dat moment al ontelbare Hollandse soldaten als krijgsgevangenen waren bijeen gedreven en waar hij tot daags daarna

gedwongen werd in dit Godshuis te verblijven. Ze kregen wat zwart brood met water en om half vier in de vroege morgen van de 12e Mei moest er buiten worden

opgesteld in rotten van vier en voort ging de lange rij van ongeveer 3600 soldaten en 19 burgers richting Duitsland. Om de 10 meter liep aan de zijlijn een soldaat met het geweer in de aanslag en zo ging het oostwaarts langs gehuchten, dorpjes en dorpen, waarvan de namen hem nu niet meer te binnen schieten, maar het zou Sint Hubert, Haps, Oeffelt en Gennep

kunnen zijn, in ieder geval ging het zo tot over de grens naar het Duitse stadje Kleef. Onderweg stonden vele Nederlanders langs de wegen en keken de mistroostige stoet nog lang na, een stoet van gevangenen militairen en burgers. Deze laatste waren in allerlei leeftijd en in alle mogelijke outfits te bewonderen. Antoon zelf was namelijk gekleed in een blauwe overall met daaronder een stevige broek, boezeroen en een goed stel ondergoed, maar dat was dan ook alles. Gelukkig een paar stevige sokken aan de eeltige voeten en op klompen, zo heeft hij de lange mars moeten maken.

Derig zilverlingen.

Een van zijn medereizigers, een vrijgezel uit Mill, had van thuis 30 zilveren guldens meegenomen om de graanleverancier te betalen, maar had ze nog in zijn zak toen hij werd opgepakt. Op een rustpunt ergens voor de Duitse grens heeft hij die in de grond kunnen verstoppen met Antoon op de uitkijk en zo bleven deze dertig zilverlingen uit handen van de bezetter.

Een andere boer van tegen de vijftig, met een schrandere aanleg en negen bloedjes van kinderen bij moeders thuis, zag de mars richting oost niet zitten en bedacht een gewaagd plan. Hij zei tegen de andere burgermannen: "Als we direct in een dorpje komen", laten we het voor het gemak maar op Oeffelt houden, "dan verdwijn ik tussen de toeschouwers en wandel een huis binnen. Kijk niet op of om, weet van niets en kom van nergens".

Wonder boven wonder voegde hij in het eerst volgende dorp de daad bij het woord en het slaagde voor honderd procent, niets maar ook niets had de vijand gemerkt tot dat in Kleef iedereen geteld werd en men er eentje miste, maar deze vogel was toen allang gevlogen. Dat een lange mars dorstig maakt is normaal, zelfs de Duitse burgerbevolking langs de wegen zag dat in en zij haalden emmers water, maar de Duitse soldaten schopte ze even vlug weer om. In Kleef aangekomen konden ze in een schuur rusten op wat stro en kregen ze wederom een hompje zwart brood, wat ze ook nu met wat water konden wegspoelen.

De lange afschuwelijke treinreis.

Daags nadien werden ze met z'n allen in goederenwagons gestopt die alleen maar voorzien waren van enkele luikjes voor de nodige lucht, maar verder was er niks. Geen bank of stoel, niets dan amper plaats om op de grond te zitten, want deze makke schapen lieten zich gewillig met velen in een klein hok stoppen, protesteren had hier immers toch niet geholpen.

Daar ging het dan oostwaarts, uur na uur, alleen de wind en het zingen van de ijzeren wielen op de rails en de werkaatsing van dit geluid tegen passerende stationnetjes, dat was alles wat ze te horen kregen. Bij sommige stops

kregen ze wat brood en wat water, maar dan werden de deuren der wagons weer hermetisch gesloten en ging de marteltocht verder. Een mens

moet normaal gesproken wel eens iets, maar in een volle wagon is dit menselijk gebeuren geen pretje. Water liep wel door de reten weg, maar ontlasting bleef liggen en gaf een ondragelijke stank en viezigheid, zo erg dat ook daar weer mensen ziek van werden met alle gevolgen van dien.

Het kamp.

Na 48 uur schommelen, hotsen en botsen, kwam de trein eindelijk voorgoed tot stilstand in een plaats aan de rivier de Oder vlak bij de Poolse grens met de naam Fürstenberg, even onder Frankfurt aan de Oder. Daar waren heel veel nationaliteiten bijeen gedreven tot zelfs Marokkanen toe. Er stonden vele grote barakken waar al deze gevangenen in werden gehuisvest, drie britsen boven elkaar, wat stro om op te slapen en ieder had maar een deken gekregen. Volgens Antoon was het een deken gemaakt van gras of aardappelloof, een met een kwaliteit van niks, want als je die wat hard uitklopte dan hield je vodden over. Het eerste wat gedaan moest worden was het kaalscheren van al deze mannen. Dat moesten ze bij elkaar doen met bar slechte handmatige tondeuses, zo erbarmelijk slecht dat dit knippen meer op villen leek. Na het kaalscheren moest men zelf met een stinkend goedje het kale, schrijnende, soms bloedend hoofd ontsmetten wat bij velen een ware marteling was.

De burgerkrijgsgevangenen behoeften al die tijd dat ze in het kamp verbleven in het geheel niets te doen, maar de militairen moesten iedere dag gewoon door blijven oefenen, weliswaar zonder geweer, maar op het programma stonden pittige oefeningen zoals hardlopen, vallen en opstaan, marscheren en ga zo maar door. Het eten was er bar slecht, koolbladeren, aardappelsoep, gekookte aardappelschillen, wat bruin brood met wat jam, meer stond er meestal niet op het menu.

Gepofte aardappelen als delicatessen.

Omdat Antoon in een barak gelegerd was die niet al te ver van een van de poorten af lag, maakten hij en zijn medegevangenen wel eens een praatje met de Duitse soldaten die daar de wacht hielden. Een van hen sprak goed Nederlands omdat hij als Rijksduitser altijd in Arnhem had gewoond. Die man kreeg medelijden met de Nederlanders en liet soms enkele gevangen de poort uitsluipen, om in een in de nabijheid bevindende aardappelkuil wat patatten mee te nemen. Die stopten ze dan achter hun overall en zo keerden zij met een kostbare vracht terug in het kamp. Daar werd dan met

wat hout een open vuurtje gemaakt en deze piepers aan een ijzerdraad boven de vlammen goed gaar gemaakt tot men een overheerlijke gepofte aardappel kreeg. Een bijzonder toeval was, dat een Nederlandse Geniesoldaat die in Wanroij gelegerd was geweest en daar toen kok was, ook in dit kamp werd opgedragen om in de keuken te werken. Die kon wel eens aan een flesje melk komen dat hij dan aan de zustersknecht gaf, waarvan deze natuurlijk bijzonder genoot. Maar waarom hadden ze hem meegenomen naar dit verschrikkelijk kamp, daar ergens in Oost Pruisen??? Antoon had tot op dat moment nog geen idee, maar daar kwam spoedig verandering in.

Het verhoor.

In een tijdsbestek van een goede week werd hij driemaal naar het Hauptkommandantur gebracht, waar een revolver op zijn slaap werd gezet en moest bekennen dat hij als burger in Mill op Duitse soldaten had geschoten. Er bleek daar inderdaad geschoten te zijn, maar onze brave borst wist daar echt niets van en kon daar ook geen zinnig woord over zeggen. "Nooit ben ik bang geweest dat me iets zou overkomen, maar die revolver op mijn slaap was onbeschrijfelijk eng en iets dat nog steeds in mijn herinnering voortleeft". Bij de gedachten aan deze gebeurtenis werd de kleur van zijn gezicht asgrauw en kromp hij nog verder in elkaar, nu nog, 65 jaar na dato. Er zijn dingen in het leven die zo'n grote impact hebben dat deze nooit meer vervagen, laat staan verdwijnen. In Boekel bij zijn ouders en bij de nonnetjes in Wanroij had men wel het bericht door gekregen dat Antoon meegenomen was door de Duitse Wehrmacht, toevallig gezien door een Wanroijse vriend van hem. Men zat als ouders thuis natuurlijk erg in met de plotselinge verdwijning van zoon Antoon en daarbij kwam nog dat ook zoon Harrie, een oudere broer van Antoon, die als Nederlands militair had moeten vluchten en na een maand was ook van hem taal nog teken vernomen. In het dagblad de Zuidwillemsvaart werd in een artikel van eind Mei 1940 een lijst gemaakt van al deze vermissingen, maar vele soldaten waren richting België gevlucht en niemand wist of kon in deze onzekere hectische tijd weten waar hij of zij en al die anderen gebleven waren.

Vrijheid.

Toen Parijs op 14 Juni 1940 door de Duitsers werd ingenomen, zullen ze zich wel vrij zeker van hun zaak hebben gevoeld nu Europa aan hun voeten lag en zij dus geen angst meer hoefden te hebben van de uiteengeslagen Noord-

Europese legers. Want even onverwacht als ze werden weggevoerd, even plots kwam in het kamp te Fürstenberg de mededeling dat men zich moest gereed maken voor vertrek naar Nederland. Dat er blijdschap onder de gevangenen was spreekt voor zich en wat het reisvaardig maken betrof, dit was in een wip geklaard, want er valt niets in te pakken als men niets heeft. Hun bezit was enkel en alleen de kleren aan het lijf die ze al meer dan een maand droegen en die aan helderheid in de voorbije weken behoorlijk hadden ingeboet. Wederom ging het in goederenwagens, nu richting West en wel in een veel rapper tempo dan de heenreis. Na een dag hotsen, knotsen en kotsen, stop- te de trein in het Nederlandse Doesburg bij Arnhem en daar keken zij hun ogen uit. Rijk gedekte tafels met allerlei heerlijk eten stonden voor hen klaar en ze lieten zich dan ook alles heerlijk smaken. Iedereen had een zitplaats, wat in het kamp nooit kon en dan al dat overvloedige lekkers, velen aten en dronken zelfs meer dan hun maag kon verdragen. Schone kleren werden aangereikt en er was warempel water en zeep om zich enigszins toonbaar te maken. In bussen ging het terug naar Mill en in Wanroij, waar Antoon uitstapte bij het klooster van de nonnen alwaar Moeder overste, een heel goed mens overigens, hem ontroerd en allerhartelijkst verwelkomde. Maar ze voegde er mee aan toe dat er een nieuwe knecht was aangenomen omdat het werk op de boerderij voortgang moest vinden. Het was ook een vrijgezel wiens moeder, waar hij nog bijwoonde, door Duitse bommen was geraakt en bezweken, evenals het huisje waar moeder en zoon samen woonden. De nonnen hadden hem lieflijk opgenomen en als knecht aangesteld. Antoon overzag de zaak en vond dit zo een goede menselijke daad, dat hij daar geen spelbreker van zou willen zijn en gaf de overste de zekerheid dat hij wel ergens anders werk zou vinden, wat voor moeder overste een hele opluchting was. Antoon vond haar een lief mens en wilde haar niet voor een voldongen feit zetten om twee knechts te plaatsen op een boerderijtje van bijna niks. Zo toog hij met een oude gekregen fiets van diezelfde overste richting Boekel, waar de verloren zoon met open armen werd ontvangen, maar waar hij tevens te horen kreeg dat zijn broer Harrie, evenals vele andere Nederlands militairen, nog steeds niet uit gevangenschap was teruggekeerd en dus de feestvreugde wel wat deed temperen. Maar zie, na twee dagen kwam ook deze opdagen en reed het ouderlijk erf op met een klein model "geleende" Franse fiets. Op 18 Juni 1940 schreef men in De Zuidwillemsvaart, "dat alle Boekelse verloren zonen in hunne haardsteden zijn teruggekeerd", de angst van ouders, vrouw, kinderen broers en zussen omtrent het lot van hun dierbaren was na vijf weken eindelijk voorbij.

Onderduiken.

Maar er kwamen daarna nog vier jaren van bange onzekerheid voor velen, vooral voor jonge mannen die naar Duitsland moesten om daar als werkkraft te worden ingelijfd om de Duitse oorlogsindustrie te ondersteunen. Velen gingen niet en doken onder, zo ook Antoon Peters, die tot eind 1944 ondergedoken zat bij een boer in Boerdonk. Ook daar op de Anna Hoeve vlak aan het kanaal de Zuid Willemsvaart heeft hij in de oorlogsjaren veel gezien en meegemaakt, op zich al zoveel stof voor weer een nieuw verhaal. De nu 84 jarige Antoon Peters woont in een mooi appartement in Helmond, met een prachtig uitzicht over een heel mooi en groot park. Zijn vrouw is jammer genoeg twee jaar geleden overleden, maar hij krijgt veel bezoek van zijn twee zonen met echtgenotes en diens kinderen. Antoon, bedankt.

Opgetekend te Helmond, Mei 2004.
Martin van de Ven.